

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.046:005]:303.4

С. О. Головко

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ

Актуальність і доцільність дослідження проблеми фахової підготовки майбутніх магістрів з менеджменту у вищому навчальному закладі спричинено тими динамічними перетвореннями, що відбуваються в економічній, політичній, соціальній сферах нашої країни загалом, й у сфері економічної освіти зокрема. Ці зміни висувають підвищені вимоги до професійних якостей майбутнього менеджера, серед яких найважливіше місце посідають навички взаємодії, лідерства, командної роботи, обґрунтування управлінських рішень, відкритості до нових знань та критичного мислення, вміння володіти дієвими інструментами мотивування персоналу організації та регулювання міжособистісних відносин, здійснення ефективних комунікацій у різних сферах діяльності організації тощо.

Ми маємо глибоке переконання в тому, що на освітньому рівні магістра зазначені вимоги трансформуються в необхідність формування у майбутніх менеджерів управлінської культури, що виступає складовою людської культури й формою використання загальнолюдських культурних надбань у сфері управління. За змістом культура управління менеджера характеризується його успішністю в організації і здійсненні процесу управління, організації управлінської праці, використанні техніки управління, а також вимог, що висуваються до систем управління і працівників, які обумовлені нормами та принципами суспільної моралі, етики, естетики й права.

Фундаментальним теоретико-методичним підґрунтям проблеми формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, у яких виокремлено наступні напрями розв'язання окресленого питання: теорія і практика професійного становлення майбутнього менеджера, економіста у вищих навчальних закладах (Т. Поясок, В. Стрельников, С. Кожушко, Т. Коваль, Т. Колбіна та ін.); дослідження проблем освітнього менеджменту (А. Губа, В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, С. Калашнікова, Т. Сорочан, М. Сметанський, Є. Хриков та ін.); загальні основи розвитку професійно-педагогічної культури в освітньому процесі вищих навчальних закладів (Н. Нічкало, В. Буряк, В. Гриньова, І. Зязюн, В. Кремень, Л. Нечепоренко, І. Прокопенко, Г. Шевченко та ін.), зокрема управлінської культури (Г. Єльнікова, А. Грушева, Н. Протасова, О. Романовський та ін.).

Разом із тим, незважаючи на інтенсивні, різнопланові студії, проблему формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту ще не було розглянуто в умовах навчання в магістратурі.

Отже, метою нашої статті є окреслення сучасних трендів фахової підготовки магістрів з менеджменту, зокрема, в контексті формування управлінської культури магістрантів.

Робота виконана в межах теми «Гуманізація навчально-виховного процесу у вищій школі» (державний реєстраційний номер 0114U001251), що розроблюється у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Перш за все зазначимо, що в протягом 2016 – 2017 н. р. на базі ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» було проведено пілотне опитування студентів-менеджерів. Респондентами стали 138 осіб. Нас цікавили питання, що пов'язані з покращенням якості фахової підготовки студентів економічної галузі. Зокрема нас інтересувало, як із цим процесом корелює використання широких можливостей навчальних дисциплін фахового (професійно-практичного циклу), виробничої практики на підприємствах різних форм власності, а також організації й проведення магістерських досліджень. Результати експерименту подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Якість фахової підготовки студентів – майбутніх менеджерів

Індикатори вимірювання	Рівні розвитку, %		
	Низький	Середній	Високий
Організація й проведення магістерських досліджень	44,1	46,5	9,4
Навчальні дисципліни фахового (професійно-практичного циклу)	38,4	51,4	10,2
Виробнича практика на підприємствах різних форм власності	37,4	54,4	8,2
Загальний рівень	39,9	50,7	9,4

Для наочності сприйняття статистичної інформації подано результати графічно (рис. 1).

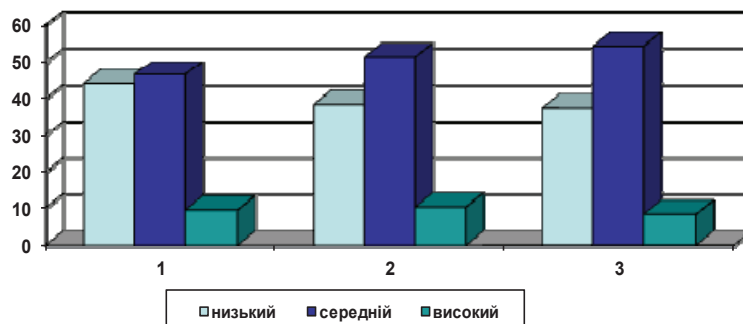

Рис. 1. Якість фахової підготовки студентів – майбутніх менеджерів

Перейдемо до аналізу результатів експерименту. Розглядаючи індикатор «Організація й проведення магістерських досліджень», зазначимо, що більшість майбутніх менеджерів мають середній рівень показників (46,5%), а також низький рівень (44,1%). Як бачимо, більшість студентів не виявляють особливого інтересу до наукової діяльності на підставі особистісних потреб, вважають, що вона не є найважливішим складником професії менеджера, слабо переконані в необхідності розвитку дослідницької компетентності, у деяких студентів наявний певний особистісний смисл у науковій діяльності в межах здійснення магістерського дослідження, не всі отримують задоволення від власної науково-дослідної роботи, прагнуть досягти наукових результатів лише в межах окремих навчальних дисциплін.

Аналізуючи наступний індикатор, пов'язаний із використанням можливостей навчальних дисципліни фахового (професійно-практичного циклу) задля поліпшення якості фахової підготовки, констатуємо ті самі тенденції, що й у попередньому критерії. Так, більшість майбутніх менеджерів мають середній рівень показників (51,4%), а також низький рівень (38,4%). Отже, виділяємо недостатню компетентність до реалізації завдань професійного характеру, що передбачає наявність теоретичних знань з фахових дисциплін, умінь приймати управлінські рішення, використовувати відповідні методи вирішення поставлених проблем, знання умов їх застосування тощо.

Оцінюючи можливості виробничої практики як найважливішого складника фахової підготовки майбутніх менеджерів зазначимо, що за оцінками студентів не всі вміють планувати та реалізовувати власну професійну діяльність (низький рівень указують 37,4% респондентів, середній – 54,4%). Відтак, можемо констатувати недостатній розвиток професійних умінь і навичок: бачення проблеми, її стисле та правильне вираження, планування, збір, аналіз отриманих даних, презентація результатів роботи, готовність до подолання труднощів, виявлення й усунення їхніх причин.

Зауважимо, що результати нашого дослідження багато в чому перегукуються з результатами докторської роботи Т. Поясок, яка вказує на вимоги щодо сучасного представника економічної галузі: здатність до роботи в умовах багатоскладної економіки та функціонування організаційних утворень різних форм власності і господарювання; висока адаптованість до нових потреб підприємницької діяльності суб'єктів; здатність до впровадження інновацій і постійного самовдосконалення; здатність впевнено працювати за надзвичайних умов і успішно реалізовувати антикризову політику; вміння використовувати в професійній діяльності комп'ютерну техніку, сучасні інформаційні технології та інші нововведення [1, с. 19].

Результати роботи дозволили нам окреслити проблемне поле нашого дослідження. Сформулюємо його у вигляді наступних суперечностей між:

- необхідністю підготовки менеджерів із високим рівнем управлінської культури, що виступає запорукою ефективної управлінської поведінки, та слабкою зорієнтованістю при навчанні в магістратурі на цьому аспекті професійного становлення майбутніх магістрів;

- потенціалом магістерського навчання до формування управлінської культури в майбутніх магістрів з менеджменту та недостатньою розробленістю відповідної технології, яка враховує можливості навчальних дисциплін фахового (професійно-практичного циклу) та виробничої практики на підприємствах різних форм власності;

- сучасними вимогами до організації магістерських досліджень майбутніх менеджерів та недосконалістю форм і методів організації наукової роботи, що спрямована на формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту.

Для вирішення зазначених проблем нами була обрана наступна стратегія: 1) на основі аналізу науково-педагогічної літератури виявити ступінь розробленості проблеми формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту в процесі фахової підготовки; 2) розкрити сутність управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту як сучасного педагогічного феномену; 3) визначити критерії й показники та діагностувати вихідний рівень сформованості управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту в процесі фахової підготовки; 4) змістовно розробити технологію формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту в процесі фахової підготовки; 5) експериментально перевірити й оцінити ефективність розробленої технології формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту в процесі фахової підготовки.

Уважаємо, що реалізація поставлених завдань дозволить нам теоретично обґрунтувати, змістовно розробити й експериментально перевірити технологію формування управлінської культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки. Зазначена технологія буде використовувати широкі можливості навчальних дисциплін фахового (професійно-практичного циклу), виробничої практики на підприємствах різних форм власності, організації й проведення магістерського дослідження. Гіпотетично зазначимо, що нами буде розроблено програмно-методичне забезпечення реалізації технології формування управлінської культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки в межах навчальних дисциплін «Технологія прийняття управлінських рішень», «Фінансовий менеджмент», «Інформаційні системи й технології в управлінні організацією» та ін.; запроваджено в практику позааудиторної роботи серію науково-методологічних семінарів: «Основи управління», «Функціональний менеджмент»; відкрито в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» Центр розвитку компетентностей з реінжинірингу бізнес-процесів; сформовано банк завдань дослідницького характеру для проходження

виробничої практики у відділах: планово-економічних, внутрішнього аудиту, контролінгу; адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту.

Зрозуміло, що ефективність упровадження розробленої нами технології в практику університетської освіти залежить від того, наскільки в такій роботі будуть зацікавлені самі викладачі. Високий рівень вмотивованості й готовності науково-педагогічних працівників до діяльності в нових умовах стане запорукою реалізації наших наукових ідей. У цьому аспекті для нас базисними є результати дослідження В. Стрельнікова, який яскраво окреслює роль викладача ВНЗ у контексті підготовки майбутнього економіста, менеджера, зокрема, виділяє наступні вміння: 1) оцінювати реальний стан навченості студентів; 2) здійснювати до них індивідуальний та диференційований підхід; 3) накреслювати перспективу їх подальшого руху; 4) педагогічно точно визначати і формулювати завдання формування громадянської та національної свідомості студентів, враховуючи при цьому рівень їх духовного розвитку, вікові та індивідуальні особливості; 5) проектувати систему знань, світогляду студентів; 6) передбачати можливі труднощі процесу формування економічної свідомості студентів, визначати способи їх ліквідації; прогнозувати результати цього процесу [2, с. 175].

Звернемо увагу також на низку педагогічних умов, що забезпечують якість професійної підготовки майбутніх менеджерів в університеті: 1) створення атмосфери шанобливого ставлення до процесу взаємодії в системі «викладач – студент», «студент – студент», «студент – студенти» відповідного соціокультурного фону у процесі навчання; 2) високий рівень компетентності викладачів ВНЗ у здійсненні професійної комунікації та взаємодії; 3) оптимізація взаємодії психолого-педагогічних та фахових кафедр ВНЗ для підвищення якості формування компетентностей майбутніх фахівців економічної галузі; 4) дотримання гуманізму суб'єкт-суб'єктних відносин у системах «викладач – студент», «студент – студент»; 5) спрямованість викладання навчальних дисциплін на організацію різноманітної міжособистісної взаємодії; 6) забезпечення самореалізації студентів у різноманітних видах професійно спрямованої взаємодії [3, с. 54–55].

Ми маємо глибоке переконання, що результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі університетів, які здійснюють підготовку майбутніх менеджерів, зокрема викладачами університетів при розробки освітніх програм, навчально-методичних посібників і рекомендацій для студентів, студентами й аспірантами університетів для підвищення їхнього професійного рівня й результативності університетської підготовки.

Таким чином, за результатами пілотного експерименту нами було з'ясовано проблемне поле проблеми формування управлінської культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки. Обґрунтовано

необхідність розроблення відповідної технології формування управлінської культури. Зазначена технологія використовує широкі можливості навчальних дисциплін фахового (професійно-практичного циклу), виробничої практики на підприємствах різних форм власності, організації й проведення магістерського дослідження. Вивчення теоретико-методологічних засад проблеми формування управлінської культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки стане предметом наших подальших наукових пошуків.

Список використаної літератури

1. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: монографія / Т. Б. Поясок – Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2009. – 348 с. **2. Стрельніков В. Ю.** Педагогічна підготовка магістрів економіки на основі компетентнісного підходу / В. Ю. Стрельніков // Компетентнісний підхід до підготовки випускників вищого навчального закладу: матеріали XXXVI міжвузівської наук.-методичної конф. (Полтава, 22–23 березня 2011 р.): в 2 ч. Ч. 1.– Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – С. 174–176. **3. Кожушко С. П.** Підготовка майбутніх фахівців з комерційної діяльності до професійної взаємодії / С. П. Кожушко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2014. – Вип. 1. – С. 50–56.

Головко С. О. Сучасні тренди фахової підготовки майбутніх магістрів з менеджменту

У статті розглянуто проблему формування у майбутніх менеджерів управлінської культури, що виступає складовою людської культури й формою використання загальнолюдських культурних надбань у сфері управління. Представлено результати пілотного експерименту, який реалізовано протягом 2016 – 2017 н. р. на базі ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». З'ясовано ставлення студентів-менеджерів до проблеми покращення якості фахової підготовки. Результати роботи дозволили окреслити проблемне поле дослідження й зробити наголос на необхідності теоретичного обґрунтування, змістовому розробленні й експериментальній перевірці технології формування управлінської культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній магістр, менеджмент, технологія, формування управлінської культури.

Головко С. А. Современные тренды профессиональной подготовки будущих магистров менеджмента

В статье рассмотрена проблема формирования у будущих менеджеров управленческой культуры, которая выступает составной частью человеческой культуры и формой использования общечеловеческих культурных ценностей в сфере управления.

Представлены результаты пилотного эксперимента, который был реализован в 2016 – 2017 у.г. на базе ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет». Выявлено отношение студентов-менеджеров к проблеме повышения качества профессиональной подготовки. Результаты работы позволили нам выделить проблемное поле исследования, а также сделать акцент на необходимости теоретического обоснования, содержательной разработке и экспериментальной проверке технологии формирования управленческой культуры будущих менеджеров в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий магистр, менеджмент, технология, формирование управленческой культуры.

Golovko S. Modern Trends of Future Masters' Professional Training in Management

The article deals with the problem of future managers' managerial culture formation, which is an integral part of human culture and the form of usage human cultural achievements in the field of management. The results of the determining experiment, realized during 2016-2017 have been presented on the basis of the Donbas State Pedagogical University. The attitude of students-managers towards the problem of improving the quality of professional training has been determined. In particular, it has been established how this process correlates the use of the broad opportunities of the academic disciplines of the professional (professional-practice) cycle, practice production at enterprises of various forms of ownership, as well as the organization and conduct of master's studies. The results of the work allowed to outline the problem field of the study and to emphasize the need for theoretical substantiation, content development and experimental verification of the technology of formation the managerial culture of future managers in the process of professional training. It is noted that the technology will use the wide possibilities of the academic disciplines of the professional (professional-practical) cycle, industrial practice at enterprises of different forms of ownership, organization and conducting of master's study. The pedagogical conditions, which provide the quality of professional training of future managers at the university have been highlighted.

Key words: professional training, future master's degree, management, technology, managerial culture.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Омельченко С. О.